

HOTĂRÂREA CURȚII
DIN 13 MAI 1981¹

SpA International Chemical Corporation
împotriva Amministrazione delle finanze dello Stato
(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare,
formulată de tribunale civile di Roma)

„Hotărâre de declarare a lipsei de validitate ; efecte —
Recuperarea sumelor plătite nedatorat“

Cauza 66/80

În cauza 66/80,

având drept obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din tratatul CEE, de către tribunale civile di Roma pentru pronunțarea, în litigiul pendinte înaintea acestei instanțe între

SpA INTERNATIONAL CHEMICAL CORPORATION, Roma,

și

AMMINISTRAZIONE DELLE FINANZE DELLO STATO,

unei hotărâri preliminare privind, pe de o parte, interpretarea articolului 177 din tratatul CEE, în special în ceea ce privește efectele declarării lipsei de validitate a Regulamentului (CEE) nr. 563/76 al Consiliului, din 15 martie 1976, privind obligația de a achiziționa lapte praf degresat deținut de către organismele de intervenție și destinat utilizării ca hrană pentru animale (JO L 67, p. 18), în special în ceea ce privește sumele achitate nedatorat în temeiul acestui regulament, și, pe de altă parte, interpretarea diferitelor regulamente ale Consiliului și ale Comisiei referitoare la restituirile la export pentru furajele combinate,

CURTEA,

compusă din domnii J. Mertens de Wilmars, președinte, P. Pescatore, Mackenzie Stuart și T. Koopmans, președinți de cameră, A. O'Keefe, G. Bosco, A. Touffait, O. Due și U. Everling, judecători,

avocat general: domnul G. Reischl
grefier: domnul A. Van Houtte

pronunță prezenta

HOTĂRÂRE

1 Prin ordonanța din 21 ianuarie 1980, primită la Curte la 3 martie 1980, Tribunale civile di Roma a adresat, în temeiul articolului 177 din tratatul CEE, mai multe întrebări preliminare

¹ Limba de procedură: italiana.

referitoare la interpretarea articolului menționat 177, precum și la interpretarea sau validitatea diferitelor regulamente ale Consiliului sau ale Comisiei, dintre care unul referitor la achiziționarea obligatorie de lapte praf degresat deținut de către organismele de intervenție, iar celelalte referitoare la restituirile la export de furaje combinate.

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între administrația italiană a finanțelor și reclamantul în acțiunea principală, producător de furaje combinate, care cere acestei administrații, pe de o parte, rambursarea garanțiilor constituite de aceasta sau cel puțin finanțate de aceasta în numele furnizorilor săi și care au fost declarate ca fiind achiziționate de administrația menționată și, pe de altă parte, plata restituirilor la export a căror acordare a fost refuzată cu ocazia exportării anumitor furaje combinate.

3 În scopul de a reduce stocurile de lapte praf degresat printr-o utilizare sporită a acestui produs în hrana pentru animale, Regulamentul nr. 563/76 al Consiliului din 15 martie 1976 (JO L 67, p. 18) condiționa acordarea către producătorii de hrană pentru animale a anumitor ajutoare comunitare pentru utilizarea de produse proteice, precum și aprobarea de punere în liberă circulație în Comunitate a anumitor produse care sunt folosite în producția de furaje combinate, de obligația de a achiziționa anumite cantități de lapte praf degresat deținut de către organismele de intervenție. Pentru a asigura respectarea acestei obligații, acordarea ajutoarelor și aprobarea de punere în liberă circulație erau condiționate fie de dovada achiziționării de lapte praf degresat, fie de constituirea prealabilă a unei garanții care se pierdea în caz de neexecutare a obligației de achiziție.

4 Reclamantul în acțiunea principală inițial a constituit garanții și, în plus, a finanțat garanțiile constituite de unii dintre furnizorii săi. Acesta a obținut astfel ajutoarele prevăzute, dar întrucât nu a respectat obligația de a achiziționa lapte praf degresat, aceste garanții au fost reținute de administrația italiană competentă. În al doilea rând, acesta, pentru a scăpa de obligația de a constitui o garanție, a importat în regim de import temporar, mai degrabă decât în regim de punere în liberă circulație, unele din produsele provenind din țări terțe pe care le utilizează la producția de furaje combinate. Consecința a fost că, atunci când, la exportul alimentelor menționate către țări terțe, acesta a cerut să beneficieze de restituirile la export prevăzute de articolul 16 din Regulamentul nr. 2727/75 al Consiliului, din 29 octombrie 1975, privind organizarea comună a piețelor în sectorul cerealelor (JO L 281, p. 1), aceste restituiri i-au fost refuzate, pe motiv că hrana pentru animale conținea produse care nu fuseseră puse în liberă circulație niciodată în Comunitate, în timp ce acordarea de restituiri este legată de condiția ca aceste materii prime să își aibă originea în Comunitate sau, cel puțin, să fie puse în liberă circulație pe teritoriul Comunității.

5 Prin diferitele hotărâri din 5 iulie 1977, pronunțate în cauzele 114/76, 116/76 și 119-120/76 (Recueil 1977, p. 1211), Curtea, pronunțându-se în legătură cu întrebările preliminare care i-au fost adresate de diverse instanțe naționale, a declarat că Regulamentul nr. 563/76 al Consiliului nu era valid întrucât prețul la care trebuia să fie plătit laptele praf achiziționat în mod obligatoriu fusese stabilit la o valoare atât de disproporționată în raport cu condițiile pieței încât constituia o repartizare discriminatorie a obligațiilor între diferitele sectoare agricole și pentru că, mai mult, o astfel de obligație nu era necesară pentru a atinge obiectivul menționat, respectiv utilizarea stocurilor de lapte praf degresat.

6 Reclamantul în acțiunea principală — care nu era parte în litigiile care au condus la sesizarea Curții — a dedus că garanțiile constituite de el sau a căror constituire fusese finanțată de el nu au

putut fi nici solicitate, nici declarate ca fiind achiziționate *a fortiori* de vreme ce acestea serveau numai la garantarea executării unei obligații impuse în mod ilegal. Mai mult, acesta apreciază că, din moment ce evitarea constituirii acestor garanții a fost singurul scop pentru care a importat din țări terțe anumiți compuși ai furajelor combinate pe care îi produce în regim de import temporar mai degrabă decât în regim de liberă circulație, trebuie să beneficieze de restituirile la export pentru furajele combinate menționate ca și cum acești compuși s-ar fi găsit în liberă circulație în Comunitate. În cele din urmă, acesta estimează, în subsidiar, că are în orice caz dreptul la restituiri pentru compușii cerealieri — care sunt de origine comunitară — din produsele pe care aceasta le-a exportat. Acesta cere administrației italiene restituirea sau plata sumelor corespunzătoare garanțiilor pierdute și restituirilor refuzate.

7 În vederea soluționării acestui litigiu, instanța națională a adresat Curții următoarele întrebări:

„1) În temeiul articolului 177 din tratat, declararea lipsei de validitate a unui regulament comunitar produce efect *erga omnes* sau aceasta obligă numai instanța *a quo* și, în acest caz, este permis să se extindă principiul conținut în hotărârea din 27 mai 1963 în cauzele conexe 28/62 - 30/62 la declararea lipsei de validitate?

2) În cazul în care se reține cea de-a doua ipoteză, Regulamentul nr. 63/76 din 15 martie 1976 este lipsit de validitate din aceleași motive precum cele enumerate în hotărârile din 5 iulie 1977 în cauzele 114/76, 116/76, 119/76 și 120/76?

3) În cazul în care regulamentul citat anterior este lipsit de validitate, din principiile din care se inspiră ordinea juridică comunitară rezultă că este necesar să se considere permisă, interzisă sau permisă în anumite limite sau anumite termene rambursarea sumelor plătite nedatorat de către persoana de drept privat și, în caz afirmativ, declararea lipsei de validitate implică pentru persoana de drept privat posibilitatea de a cere, în conformitate cu dreptul național, rambursarea sumelor plătite anterior în temeiul dispozițiilor declarate lipsite de validitate și, în caz afirmativ, această rambursare trebuie să aibă loc în anumite limite, în anumite termene sau anumite condiții, având în vedere în special cazul în care cererea de rambursare se referă la sumele pe care reclamantul ar fi trebuit să le ramburseze furnizorilor săi?

4) Având în vedere normele comunitare și, în special, Regulamentul nr. 192/75 al Comisiei, din 17 ianuarie 1975 (JO L 25, p. 1), Regulamentul nr. 2727/75 al Consiliului, din 29 octombrie 1975 (JO L 281, p. 1), Regulamentul 2743/75 al Consiliului, din 29 octombrie 1975 (JO L 281, p. 60), Regulamentul 677/76 al Comisiei, din 26 martie 1976 (JO L 81, p. 23), Regulamentul 1871/76 al Comisiei din 30 iulie 1976 (JO L 206, p. 23), Regulamentul 2141/76 al Comisiei, din 31 august 1976 (JO L 240, p. 17) și Regulamentul 2372/76 al Comisiei, din 30 septembrie 1976 (JO L 268, p. 17), este necesar să se considere că restituirea la exportul de furaje combinate se datorează exclusiv pentru compușii cerealieri și este contrar principiilor generale care rezultă din aceste dispoziții ca o restituire la export să se acorde pentru produsele compuse și numai în relație cu anumiți compuși, în cazul în care ceilalți compuși au fost importați în regim temporar?“

8 Aceste întrebări ridică în esență trei probleme. Prima se referă la efectul hotărârilor preliminare, pronunțate de Curte la 5 iulie 1977, în ceea ce privește terții, fie că este vorba despre justițiabili, de instituții sau de instanțe naționale (prima și cea de-a doua întrebare). Cea de-a doua se referă la consecințele, atât în ordinea juridică comunitară cât și în ordinea juridică a statelor membre, ale unei hotărâri care declară un regulament lipsit de validitate, în ceea ce privește sumele impuse anterior operatorilor economici prin regulamentul menționat cu titlu de obligații (cea de-a treia

întrebare). Cea de-a treia problemă, ridicată în subsidiar, are un caracter mai specific și se referă la anumite particularități ale regimului restituirilor la exportul anumitor produse agricole (a patra întrebare).

Cu privire la prima și la a doua întrebare

9 Articolul 177 din tratat prevede că este de competența Curții să se pronunțe, cu titlu preliminar, cu privire la interpretarea tratatului precum și la validitatea și interpretarea actelor adoptate de către instituțiile comunitare, printre care a regulamentelor Consiliului și ale Comisiei. Aceeași dispoziție adaugă, la paragrafele al doilea și al treilea, că instanțele naționale pot sau trebuie, după caz, să sesizeze Curtea în legătură cu astfel de probleme, atunci când este necesară o decizie în acest sens pentru a pronunța o hotărâre.

10 Sfera de aplicare a hotărârilor pronunțate în acest sens trebuie apreciată în lumina obiectivelor de la articolul 177 și a locului său în ansamblul sistemului de protecție jurisdicțională instituit prin tratate.

11 Competențele recunoscute Curții prin articolul 177 au în mod esențial ca obiect asigurarea unei aplicări uniforme a legislației comunitare de către instanțele naționale. Această aplicare uniformă se impune nu numai atunci când instanța națională se confruntă cu o normă de drept comunitar ale cărei sens și sferă de aplicare necesită precizări, ci și în măsura în care se confruntă cu o contestație privind validitatea unui act al instituțiilor.

12 În cazul în care Curtea este, în temeiul articolului 177, în situația de a declara lipsit de validitate un act al uneia dintre instituții, cerințe de siguranță juridică de o importanță aparte se adaugă celor referitoare la aplicarea uniformă a dreptului comunitar. În fapt, rezultă din chiar natura unei astfel de declarații că o instanță națională nu poate aplica actul declarat lipsit de validitate fără a genera din nou grave incertitudini în ceea ce privește dreptul comunitar aplicabil.

13 Rezultă că o hotărâre a Curții care constată, în temeiul articolului 177 din tratat, lipsa de validitate a unui act al unei instituții, în special a unui regulament al Consiliului sau al Comisiei, chiar dacă aceasta este adresată direct numai instanței care a sesizat Curtea, constituie un motiv suficient pentru orice altă instanță de a considera acest act ca fiind lipsit de validitate în cazul pronunțării unei hotărâri.

14 Întrucât această constatare nu are efectul de a lipsi instanțele naționale de competența care le este recunoscută prin articolul 177 din tratat, aceste instanțe sunt cele care trebuie să aprecieze existența unui interes de a ridica din nou o problemă deja soluționată de Curte în cazul în care aceasta a constatat anterior lipsa de validitate a unui act al unei instituții comunitare. Un astfel de interes ar putea exista în special dacă ar apărea întrebări referitoare la motive, sfera de aplicare și eventual consecințele lipsei de validitate stabilite anterior.

15 În caz contrar, instanțele naționale sunt pe deplin justificate să determine, pentru cauzele în legătură cu care sunt sesizate, consecințele care decurg dintr-o hotărâre de ce stabilește lipsa de validitate pronunțată de Curte într-un litigiu între alte părți.

16 Pe de altă parte, este necesar să se observe că, astfel cum a recunoscut Curtea în hotărârile sale din 19 octombrie 1977 (cauzele conexe 117/76 și 16/77, Ruckdeschel și Diamalt, și cauzele conexe 124/76 și 20/77, Moulins de Pont-à-Mousson și Providence agricole, Recueil 1977, p.

1753 și 1795), Consiliul sau Curtea, autori ai unor regulamente recunoscute drept lipsite de validitate, sunt obligate să identifice din hotărârea Curții consecințele pe care le implică această hotărâre.

17 În lumina considerațiilor anterioare și, ținând seama de faptul că instanța națională, prin cea de-a doua întrebare, astfel cum avea libertatea să o facă, a întrebat dacă Regulamentul nr. 563/76 era lipsit de validitate, este necesar să se răspundă pozitiv, din motivele deja enumerate în hotărârile din 5 iulie 1977.

18 Prin urmare, este necesar să se răspundă la prima și la cea de-a doua întrebare:

a) că o hotărâre a Curții care constată, în temeiul articolului 177 din tratat, lipsa de validitate a unui act al unei instituții, în special a unui regulament al Consiliului sau al Comisiei, chiar dacă aceasta este adresată direct numai instanței care a sesizat Curtea, constituie un motiv suficient pentru orice altă instanță de a considera acest act ca fiind lipsit de validitate în cazul pronunțării unei hotărâri;

întrucât această constatare nu are, cu toate acestea, efectul de a lipsi instanțele naționale de competența care le este recunoscută prin articolul 177 din tratat, aceste instanțe sunt cele care trebuie să aprecieze existența unui interes de a ridica din nou o problemă deja soluționată de Curte în cazul în care aceasta a constatat anterior lipsa de validitate a unui act al unei instituții comunitare. Un astfel de interes ar putea exista în special dacă ar apărea întrebări referitoare la motive, sfera de aplicare și eventual consecințele lipsei de validitate stabilite anterior.

b) că Regulamentul nr. 563/76 al Consiliului din 15 martie 1976 este lipsit de validitate din motivele enumerate deja în hotărârile din 5 iulie 1977 în cauzele 114/76, 116/76, 119/76 -120/76.

Cu privire la cea de-a treia întrebare

19 Prin cea de-a treia întrebare, se dorește să se afle în esență dacă există norme de drept comunitar care să reglementeze acțiunile introduse de operatorii economici în fața unei instanțe naționale în scopul de a obține rambursarea contribuțiilor comunitare datorate și plătite pentru respectarea unui regulament al Consiliului sau al Comisiei, în cazul în care această instanță națională trebuie să nu mai aplice regulamentul respectiv ca urmare a unei hotărâri a Curții prin care s-a recunoscut lipsa de validitate a acestuia. Întrebarea include, de asemenea, în temeiul anumitor particularități ale litigiului în acțiunea principală, ipoteza în care sumele a căror rambursare a fost solicitată nu au fost achitate de către reclamantul în acțiunea principală, ci de către furnizorii acestuia, cărora acesta trebuia să le ramburseze aceste sume.

20 În conformitate cu articolul 10, alineatul (2), din Regulamentul nr. 563/76, garanțiile executate sunt folosite pentru a diminua cheltuielile de intervenție pentru care, în cadrul Regulamentului nr. 804/68 al Consiliului privind organizarea piețelor în sectorul laptelui și al produselor lactate (JO L 148, p. 13), nu se stabilește o valoare per unitate. Rezultă că sumele corespunzătoare constituie resurse comunitare în sensul articolului 4 alineatul (1) primul paragraf din decizia Consiliului, din 21 aprilie 1970, privind înlocuirea contribuțiilor financiare ale statelor membre prin resurse proprii Comunităților (JO L 94, p. 19).

21 În temeiul articolului 6 din aceeași decizie, resursele comunitare menționate la articolele 2, 3 și 4 ale deciziei menționate sunt percepute de către statele membre, care trebuie să le pună la

dispoziția Comisiei, în conformitate cu actele cu putere de lege și actele administrative naționale. Prin urmare, litigiile referitoare la restituirea sumelor percepute în numele Comunității sunt de competența instanțelor naționale și trebuie să fie soluționate de acestea în temeiul dreptului lor național, atât în ceea ce privește forma cât și fondul, în măsura în care dreptul comunitar nu a prevăzut alte dispoziții în materie.

22 Prin urmare, este necesar să se examineze dacă Regulamentul nr. 563/76, astfel cum a fost aplicat înainte de constatarea lipsei sale de validitate, conținea dispoziții care aveau efecte asupra restituirii sumelor primite de autoritățile comunitare sau de autoritățile naționale care acționează în numele autorităților comunitare pe baza regulamentului menționat.

23 În această privință, este necesar să se observe că articolul 5 din regulamentul menționat a prevăzut în mod expres că „pentru contractele încheiate înainte de data intrării în vigoare a prezentului regulament, cumpărătorii succesivi ai produselor menționate la articolele 2 și 3 sau ai produselor proteice rezultate din prelucrarea acestora suportă taxa care rezultă din regimul definit în prezentul regulament“. Această dispoziție implică, după caz, o modificare unilaterală a contractelor comerciale încheiate anterior, în vederea, astfel cum arată cel de-al cincilea considerent din regulament, repartizării în mod echitabil între toți operatorii a sarcinii de achiziționare obligatorie de lapte praf degresat. Rezultă că nu trebuia ca operatorii care sunt obligați să achiziționeze laptele praf degresat și care, prin urmare, sunt expuși riscului de a pierde garanția, să sufere nicio pierdere din cauza sarcinii impuse deoarece aceasta se repercuta, în cazul contractelor anterioare intrării în vigoare a regulamentului, automat asupra cumpărătorilor succesivi. Acest sistem implica faptul că, pentru contractele încheiate anterior intrării în vigoare a regulamentului, același rezultat ar fi fost atins prin jocul pieței și al libertății contractuale. Întrucât valoarea garanțiilor care urmau să fie constituite corespundea, în mare, sarcinii care rezulta din obligația de achiziție, consecințele economice ale pierderii acestora corespundeau de asemenea, pentru operatorii economici decizi să-și sacrifice garanția, celor care ar fi rezultat din executarea obligației de achiziție.

24 Existența pe parcursul întregii perioade de aplicare a regulamentului în cauză a unui sistem special construit în vederea distribuirii efectelor unei măsuri de politică economică lipsește de temei o acțiune de recuperare a garanțiilor constituite și declarate executate, chiar dacă aceasta putea fi desfășurată cu succes exclusiv în temeiul legislației naționale.

În această privință, este indiferent dacă operatorul a transmis efectiv mai departe această obligație sau dacă s-a abținut de la a face acest lucru din motive legate de strategia economică a întreprinderii sale. *A fortiori*, o restituire în sine este exclusă în cazul în care operatorul nu era obligat să achite sarcina în litigiu și a avansat sau a rambursat voluntar suma furnizorilor săi, demonstrând astfel că există posibilitatea ca aceștia să transmită mai departe sarcina.

25 Nu se poate elimina această consecință juridică prin observația că după ce a fost declarat lipsit de validitate, Regulamentul nr. 563/76 nu a putut produce un efect juridic. În speță, este vorba despre examinarea efectelor economice legate de aplicarea sistemului prevăzut de regulament în măsura în care acesta reglementa efectiv comportamentul operatorilor economici în cauză. Constatarea că acest sistem prevedea faptul că operatorii aveau efectiv posibilitatea de a transmite sarcina care le era impusă către etape ulterioare ale procesului economic conduce la concluzia că într-o situație cum este cea care face obiectul litigiului în acțiunea principală, o acțiune de recuperare a sumelor plătite nedatorat este lipsită de temei juridic.

26 Prin urmare, este necesar să se răspundă la cea de-a treia întrebare că existența, în timpul aplicării Regulamentului Consiliului nr. 563/76, unui sistem special elaborat în vederea eșalonării efectelor economice ale obligațiilor pe care le impunea, lipsește de fundament o acțiune de recuperare a garanțiilor constituite și declarate executate, chiar dacă o acțiune similară putea fi desfășurată cu succes exclusiv în temeiul legislației naționale.

Cu privire la a patra întrebare

27 Răspunsul la cea de-a patra întrebare trebuie să permită soluționarea problemei de a ști dacă reclamantul în acțiunea principală are dreptul la restituiri la export pentru furajele combinate în compoziția cărora intră produse originare din țările terțe menționate la articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 563/76 și care au fost importate și prelucrate în furaje combinate sub un regim de control vamal, și anume fără să fi fost puse în liberă practică în Comunitate.

28 Acest mod de acțiune, utilizat de reclamantul în acțiunea principală, a fost făcut posibil prin articolul 10 alineatul (2) din Regulamentul nr. 677/76 al Comisiei din 26 martie 1976, privind anumite norme de aplicare a regimului de achiziție obligatorie de lapte praf degresat prevăzut de Regulamentul nr. 563/76 (JO L 81, p. 23). Conform acestei dispoziții, „autoritățile competente ale statelor membre pot autoriza importul de produse menționate la articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 563/76 (și anume de produse care sunt admise pentru punerea în liberă circulație numai prin executarea obligației de achiziționare a unei anumite cantități de lapte praf degresat) în vederea prelucrării lor sub un regim de control vamal, atunci când astfel de produse sunt destinate exportului în afara teritoriului vamal al Comunității în totalitate sau parțial sub formă de produse compensatoare”. Această dispoziție urmărea să scutească producătorii de hrană pentru animale care importau anumiți compuși ai hranei pentru animale provenind din țări terțe (cei enumerați la articolul 3 din Regulamentul nr. 563/76) de obligația de a prezenta un „certificat proteină”, și anume de obligația de a achiziționa lapte praf degresat, cu condiția ca hrana pentru animale care conținea acești compuși să fie exportată către țările terțe.

29 Cu toate acestea, în conformitate cu articolul 8 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 192/75 al Comisiei, din 17 ianuarie 1975, privind normele de aplicare a restituirilor la export pentru produsele agricole (JO L 25, p. 1), o restituire la export se acordă numai pentru produsele care se află, înainte de export, în liberă circulație în Comunitate.

30 Coroborarea articolului 10 alineatul (2) din Regulamentul nr. 677/76 cu articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 192/75 permitea producătorilor de hrană pentru animale să aleagă între două posibilități. Fie aceștia asigurau libera circulație a compușilor pe care îi importau plătind garanția sau achiziționând cantitatea prevăzută de lapte praf degresat, ceea ce le permitea să beneficieze de restituirile la export, în cazul în care aceștia exportau apoi hrana pentru animale în cauză. Fie aceștia importau aceleași produse sub un regim de control vamal, în cazul de față în regim de perfecționare activă, ceea ce le permitea să se sustragă de la obligația de a achiziționa lapte praf degresat sau de a constitui o garanție, însă în acest caz, articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 192/75 îi împiedica să li se acorde restituiri la export.

31 Cea de-a patra întrebare urmărește în primul rând a se stabili dacă, ținând seama de faptul că reclamantul în acțiunea principală a recurs la sistemul de import sub control vamal, făcut posibil de articolul 10 alineatul (2), menționat anterior, numai cu scopul de a scăpa de o obligație de achiziție recunoscută ca fiind ilegală, trebuie să se concluzioneze că acesta are, totuși, dreptul la restituiri la export, ca și cum condiția cerută la articolul 8 alineatul (1), fusese îndeplinită ca atare.

32 Această parte a celei de-a patra întrebări necesită un răspuns negativ. Într-adevăr, nici lipsa de validitate a Regulamentului nr. 563/76, nici măcar eventuala lipsă de validitate a Regulamentului nr. 677/76 adoptat în scopul punerii în aplicare a primului, nu pot aduce atingere în vreun fel caracterului obligatoriu al articolului 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 192/75, conform căruia o restituire se acordă numai pentru produsele care, înainte de export, se găseau în liberă circulație în Comunitate.

33 Cea de-a patra întrebare urmărește, în al doilea rând, să afle dacă, în afară de orice observație privind consecințele lipsei de validitate a Regulamentului nr. 563/76, reclamantul în acțiunea principală nu avea dreptul la restituiri la export în baza celui de-al treilea paragraf de la alineatul (1) al articolului 8 din Regulamentul nr. 192/75, în temeiul căruia „la exportul de produse compozite care beneficiază de o restituire stabilită pe baza unuia sau a câtorva dintre compușii lor, restituirea aferentă acestuia sau acestora se acordă în măsura în care compusul sau compușii pe baza căruia/căroră se solicită restituirea se găsesc într-una din situațiile menționate la articolul 9 alineatul (2) din tratat” (și anume în liberă circulație).

34 Conform reclamantului în acțiunea principală, acesta are dreptul, pe baza acestei dispoziții, la o restituire la export cel puțin pentru acei compuși din furajele combinate pe care le-a exportat, care nu erau importați din țări terțe, ci proveneau din Comunitate, în acest caz pentru compușii cerealieri din alimentele menționate.

35 Această interpretare a articolului 8 alineatul (1) al treilea paragraf din tratat trebuie respinsă. Această dispoziție se referă exclusiv la cazul exporturilor de produse compozite care, luate ca atare, nu beneficiază de restituiri la export, dar care conțin anumite elemente, care, la rândul lor, beneficiază de o restituire. Acest lucru este arătat clar chiar de formularea dispoziției în cauză care vizează în mod expres restituirile stabilite pentru unul sau mai mulți compuși ai produsului compozit.

36 Această dispoziție nu se aplică prin urmare în cazul unui produs compozit care, luat ca atare, adică în ansamblul său, beneficiază de o restituire la export. În acest caz, articolul 8 alineatul (1) primul paragraf, care reglementează condițiile de acordare a restituirii de unde rezultă că toți compușii produsului trebuie să fie originari din Comunitate sau să fi fost puși în liberă circulație acolo.

37 Furajele combinate pentru animale intră sub incidența subpoziției 23.07 B din Tariful Vamal Comun. Restituirea la export, chiar dacă este calculată în funcție de conținutul de produse cerealiere, este stabilită, în ceea ce privește aceste produse, în raport cu produsul în ansamblul său astfel încât condiția stabilită la articolul 8 alineatul (1) primul paragraf, trebuie să fie îndeplinită de produs pentru ca acesta să beneficieze de o restituire la export.

38 Prin urmare, este necesar să se răspundă la cea de-a patra întrebare că:

a) recunoașterea lipsei de validitate a Regulamentului nr. 563/76 nu justifică o derogare, nici individuală, nici generală, de la norma enunțată la articolul 8 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 192/75;

b) articolul 8 alineatul (1) al treilea paragraf din acest regulament vizează exclusiv cazul unui produs compozit care, luat ca atare, nu poate să beneficieze de restituiri la export, dar care

conține anumiți compuși care pot beneficia. Aceasta nu se aplică în cazul unui produs compozit care, luat ca atare, beneficiază de o restituire și căruia i se aplică condiția menționată la articolul 8 alineatul (1) primul paragraf.

Cu privire la cheltuielile de judecată

39 Cheltuielile efectuate de guvernul italian, de Consiliul Comunităților Europene și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări; întrucât procedura are, în raport cu părțile din acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de către Tribunale civile di Roma prin ordonanța din 21 ianuarie 1980, hotărăște:

1. O hotărâre a Curții care constată, în temeiul articolului 177 din tratat, lipsa de validitate a unui act al unei instituții, în special a unui regulament al Consiliului sau al Comisiei, chiar dacă aceasta este adresată direct numai instanței care a sesizat Curtea, constituie un motiv suficient pentru orice altă instanță de a considera acest act ca fiind lipsit de validitate în cazul pronunțării unei hotărâri; întrucât această constatare nu are, cu toate acestea, efectul de a lipsi instanțele naționale de competența care le este recunoscută prin articolul 177 din tratat, aceste instanțe sunt cele care trebuie să aprecieze existența unui interes de a ridica din nou o problemă deja soluționată de Curte în cazul în care aceasta a constatat anterior lipsa de validitate a unui act al unei instituții comunitare. Un astfel de interes ar putea exista în special dacă ar apărea întrebări referitoare la motive, sfera de aplicare și eventual consecințele lipsei de validitate stabilite anterior.

2. Regulamentul nr. 563/76 al Consiliului din 15 martie 1976 (JO L 67, p. 18) este lipsit de validitate din motivele enumerate deja în hotărârile din 5 iulie 1977 în cauzele 114/76, 116/76, 119/76 -120/76.

3. Existența, în timpul aplicării Regulamentului nr. 563/76 al Consiliului, unui sistem special elaborat în vederea eşalonării efectelor economice ale obligațiilor pe care le impunea, lipsește de fundament o acțiune de recuperare a garanțiilor constituite și declarate executate, chiar dacă o acțiune similară putea fi desfășurată cu succes exclusiv în temeiul legislației naționale. În această privință, este indiferent dacă operatorul a transmis efectiv mai departe această obligație sau dacă s-a abținut de la a face acest lucru din motive legate de strategia economică a întreprinderii sale. *A fortiori*, o restituire în sine este exclusă în cazul în care operatorul nu era obligat să achite taxa în litigiu și a avansat-o sau a rambursat-o voluntar furnizorilor săi.

4. Recunoașterea lipsei de validitate a Regulamentului nr. 563/76 nu justifică o derogare, nici individuală, nici generală, de la norma enunțată la articolul 8 alineatul (1) primul paragraf din Regulamentul nr. 192/75.

5. Articolul 8 alineatul (1) al treilea paragraf din Regulamentul nr. 192/75 vizează exclusiv cazul unui produs compozit care, luat ca atare, nu poate să beneficieze de restituiri la export, dar care conține anumiți compuși care pot beneficia. Aceasta nu se aplică în cazul unui produs compozit care, luat ca atare, beneficiază de o restituire și căruia i se aplică condiția menționată la articolul 8 alineatul (1) primul paragraf.

Mertens de Wilmars
Bosco

Pescatore
Touffait

Mackenzie Stuart
Due

Koopmans
Everling

O'Keeffe

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 13 mai 1981.

Grefier
A. Van Houtte

Președinte
J. Mertens de Wilmars